חזקת הבתים פרק שלישי בבא בתרא

מד.

מסורת הש"ס

ב) כ"ק קיח:. ג) [וסס], ג) [לעיל מג.], ד) כ"ל כפרן הדרה. רש"ש, ה) כפ"ה ליתא.

הגהות הב"ח

(ב) רש"ש ד"ה (בדף הקודם) ואכ"מ וכו' כשיבא שמעון לדין עמו כו' ל"ל והד"מ: (ג) יעש' ד"ה דוקא וכו' אבל נקרקע אע"ג דאיכא יאוש ושינוי רשות וכו': (ד) בא"ד דאין מועיל יאוש ושינוי רשות בקרקע:

רבינו גרשום

ומקשי' מאי דוחקיה לאוקמיה להא ברייתא בגזל ומכר לוקמה בגזלן לחוד. כגון ראובן שגזל שדה משמעון ואתי לוי ומערער עלה דאמר שלי היא לא ליזל שמעון ולצטרף עם עד אחר לאסהודי לראובן דאינה של לוי משום דניחא ליה לשמעון דחיקום ברשות דראובן דהדרא ליה הוינו מפני שאחריותו עליו על ראובן שגזלה ממנו שיחזיר לו ראי לא קא מסהיד ליה שמעון ופסיק ליה לוי לראובן בכח עדים שיש לו שהשדה שלו היא אע"ג דמייתי שמעון שוב סהדי דגנזלה מיניה לא מצי מסיק לה מיניה כדאמר לעיל דאמרי' ארעא היכא דקיימא תיקום ביד לוי ולהכי נוגע בעדות הוא: ומשני מש"ה לא מצי לאוקמא בגזלן בלא מכר משום דקא בעי למיתנא סיפא וכו'. דבסיפא לא סני דלא מוקמה אלא בגזל ומכר דדוקא מכר דמש"ה מעיד לו דהוה ליה יאוש בעלים ביד גזלן דשמעיניה לבעל אבידה דמייאש ושינוי רשות ביד לוקח. דאפי' למאן דאמר אע"ג דמייאש לא נפקא מרשותיה דגנזל היכא דאיכא יאוש ושינוי רשות מודי דנפקא לה מרשותיה דבעלים משום הכי מעיד לו עליה: אבל אי לא מכר. דודאי הדרא ליה דליכא שינוי רשות לא מצי לאסהודי משום דנוגע בעדות הוא מש"ה איצטריך מכר דאיכא יאוש ושינוי רשות דלא הדרא לה ולהכי מעיד עליה דאין נוגע בעדות. וכיון דאיצטריך למיתני בסיפא גזל ומכר דאיכא שינוי רשות ה) אפ"ה לא מייאש שמעון דקסבר קרקע אינה נגזלת ולהכי נוגע בדבר דניחא ליה דחיקום ביד רלוי דהדרא ליה. ומקשי' וסיפא בפרה וטלית אמאי מעיד עליה דמנוסה של טלית מייאש הואיל דאיכא יאוש ושינוי רשות מן דמיו של טלית מי מייאש והא אכתי תבע ליה דמיו ונוגע בעדותו הוי דניחא ליה דחיקום כרשותא דלוי כי היכי דליסתרא ליה ראובן דמי גזילתו דאי הוה מפיק לה יהודה מן לוי בראיית עדים הוה אמר ליה ראובן לשמעון מה אתה מבקש ממני והלא לא היתה שלך אלא של יהודה היא שהוציאה מן לוי בכח עדים שהיא שלו ומש"ה נוגע בעדותו הוא: לא צריכא דמית גזלן. דגזלה מש"ה מיאש דיורשין פטורין מלשלם וה"ה ללוקח ומש"ה מצי מעיד דלא נגע בעדותו. ומקשי' ואכתי אמאי מוקים לבריית בגזל ומכר ונוקמה ביורש כגון ראובן גזל שדה משמעון

ה) נראה דל"ל מני דאשם בגזל ומכר ואפ"ה לא מייאש וכו'.

מאכל הכא שמעון ויהודה מיגן כאין לדון זה עם זה אלא לוי ויהודה ומלוי היא דמפיק לה יהודה מן הדין דהא ולהי לוי מגזלן קנלה וכיון דמן הדין אנו מחזיקין ליהודה בהאי שדה כשיבא שמעון (ה) לריב עמו דייעינן אוקי מרי לנהדי מרי ואוקי מרעא בחזקת יהודה. והלכך אין מעיד לו שמעון לוי אם יודע שום עדות שפוסל עדיו של יהודה או שמעיד הוא ואחד כפגינו הודה לו דעיתא ליה דמיהוי ביד לוי דהדר ומפיק לה מלוי ע"י עדיו שרשו שגזלה ראובן ממנו ונמר הכי אפילו מייתי יהודה סהדי דהא מרעא דידיה היא לא אי מצי מפיק לה משמעון שכבר פסל שמעון עצמו ועד אחר עמו עדיו של יהודה ועוד כיון דאית ליה נמי לשמעון סהדי דהא מרעא דידיה היא אמור רבנן היכא דקיימא מרעא מיקום: ומקשינן לרב ששת לאוקמה בגזלן מן הגזלן אלא יעיד הגנזל לגזלן וליתני גזלן אם אינתא להך בריתא כדמפרש לה רב ששת למה ליה לתנא לאמוק עצמו למיתני מכר לו בית גזלן לגזלן ולאלא היה יכול למנות דין זה בגזלן עצמו כלא מכירה דאי אתא יהודה וקמערער עליה דגזלן ראובן אין מעיד לו שמעון הגנזל עליה משום דהוי נוגע בעדות כדפירש והכי הוה ליה למיתני בברייתא מ"ר גזל לו בית גזל לו שדה אין מעיד לו עליה מפני שאחריותו של גנזל עליה דגזלן: ופרקינן **משום דבעי למיתני סיפא מכר לו פרה מכר לו עלים.** מעיד לו עליה דלא משכחת לה דמעיד לו עליה אלא בגזל ומכר כגון שמכר לו ראובן הגזלן לגזלן הלוקח שלא באחריות ואתא יהודה וקאמר שלי היא מעיד לו שמעון הגנזל לגזלן הלוקח דלאו דיהודה היא דהא לא הדר שמעון ומפיק לה מיניה לוי ואינו נוגע בעדות וכגון דשמעיניה לשמעון דאייאש בעודה בבית ראובן קודם שמכרה לגזלן דהוי יאוש ושינוי רשות ביד לוקח דאפילו למאן דאמר בפרק הגנזל בתרא [נ"ק קיד.] יאוש כדי לא קני יאוש ושינוי רשות קונה וקנה הלוקח שאין בו זכות כלל לבעלים הראשונים ולפיכך מעיד לו עליה דאפילו אי מייתי גנזל סהדי שגזלה ראובן ממנו לא מפיק מלוי דקנה ביאוש ושינוי רשות ואילו היה טוענה יהודה מלוי לא מפסיד גנזל בהכי מידי דכלאו הכי לא מצי מפיק לה מלוי. וכה"ג לא משכחת לה אלא בגזל ראובן ומכרה לגזלן אבל אם לא מכרה לגזלן אין מעיד לו לראובן שכל זמן שהן ביד ראובן הגזלן מצי מפיק להו מגזל מיניה ואע"ג דאייאש והלכך אין מעיד שמעון לראובן שאינו של יהודה כי נוגע בעדות הוא דמיד ראובן מצי מפיק להו מאכל מיד יהודה לא מצי מפיק להו מאחר שיחזיר בית דין ע"פ עדיו ומשום דלא משכחת לה לסיפא אלא בגזל ומכר תנא נמי ריש בגזל ומכר. ולא אמרינן אתא דבגזל ומכר יש חילוק בין מקרקעי למטלטלי דבמקרקעי אינו מעיד דהוי נוגע בעדות דהדרא ליה דאין יאוש ושינוי רשות ולא מהכר ליה דאי מעיד דאיכא למ"ד בהגחל [נ"ק סס] דשינוי רשות ואח"כ יאוש לא קניא אבל ביאוש ושינוי רשות הכל מודים דקנה הלוקח ולא הדרא גזילה למרה אלא מן הגזלן יטול הנגזל דמיה: ופרקינן **וסיפא נמי.** אמאי מעיד לו נגזל לגזלן ומפיק לה מיהודה ומוקי לה ביד לוי נהי דמייאש מגופה דפרה וטלית ולא יוציאנה מיד לוי דהא קנייה בשינוי רשות שאחר יאוש: **מדמי מי מייאש.** בתמיה. וכי מוחל הוא לגזלן דמי גזילתו והלא נתחייב לו הגזלן דמיה והלכך ניחא ליה דמיקו ביד לוי שיחזור ויטול הדמים מרלאוכן שאילו היה טוענה יהודה בעדים ממנה שלא היה לו לשמעון חלק בהך פרה ועלית ולא היה נוגה מרלאוכן כלום והלכך נוגע בעדותו הוא ואמאי מעיד: **לא צריכא דמית גזלן.** דהשתא אפילו מדמיה מייאש דיורשין פטורין מלשלם וכ"ש הלוקח דקנייה ביאוש ושינוי רשות דבהימרא אתו ליהיה לא גזל מידי: **והניח גנוזל כו'.** והלכך מעיד דלא נוגע בעדותו הוא: **ומאכיל אם בניו.** אע"פ שבהנו בניו עצמן מן הגזלה פטורין דאינהו לא גזל מידי: **והניח לפניהם.** כלומר אי שהנים לפניהם גזילה קיימת לאחר מותו פטורין דקנייה ביאוש ושינוי רשות אי נמי כשאכלום כדמוקי לה התם [כ"ק קיח:]: ומקשינן לרב ששת לאוקמה לריש"א בגזל ומכר מטום סיפא **ולוקמה ביורש.** אם איתא דבגזל ומכר מיירי ובדמית גזלן מ"כ מה ראה התנא לחוק עצמו ולשנות שיטתו בגזלן שמכר אפילו לא מכר הגזלן נמי אלא גזל ומת וכיון דמת הורים לבניו היה יכול למנות חילוק בין ריש לסיפא כגון ראובן שגזל שדה משמעון ומת גזלן וירשו לוי בנו ואתא יהודה וקמערער לא ליזל שמעון ומסהיד אלוי בן ראובן דאלו הוא לא יהודה ומיהו בגזל ומכר לוי מן היורש משום הכי נוגע בעדותו הוא דאי מפיק לה יהודה מיניה דיורש לא הדרא לשמעון דהיכא דקיימא מרעא מיקום אבל בסיפא שגזל ראובן עלית או פרה משמעון ומת וירשו לוי בנו ואתא יהודה וקמערער מעיד לו שמעון עליה דאיכא יאוש ושינוי רשות דבשלמא לוקח דמי ולא מיהדר ליה לגזל לא פרה ולא דמיה ולא הוי נוגע בעדות והכי הו"ל לתנא למיתני גזל לו בית והורים לבנו אין מעיד כו' גזל לו פרה והורים כו'. והאי דקאמר ולוקמה ביורש לאו דוקא אלא ליתני יורש ואגב שיטפא דמקשי ליה לרב ששת דמפרש ומוקי לה בגזלן קאמר ולוקמה ביורש ומיהו ביורש לא אלא לאוקומה דהא קתני מכר אע"כ מתרץ לה למיתני הורים: **הניחא למ"ד.** דהגחל בתרא [נ"ק סס] עלה דהך משנה ריש יורש דגזלן לאו כרשות לוקח מגזלן דמי דאילו גבי לוקח מיכא יאוש ושינוי רשות וקני לוקח דשותא אחריתי היא ואילו יורש דקאמר דאינהו כרשות גזלן מוריש דמי ולא קניה ביאוש גרידא דהא שינוי רשות ריש יורש וכל היכא דאיתא הדרא בעין ה) לגנזל. והך משנה דקתני והניח לפניהן פטורין מוקי לה התם כשאכלום דלא הויא גזילה קיימת והלכך פטורין והלכך לא מיתוקמא הך סיפא ביורש דלא אלי למיתני ומעיד לו לגזל ליורש עליה משום דהדרא ליה פרה וטלית לגנזל אם מעמוד ביד יורש ונוגע בעדות הוא: **כרשות לוקח.** דקנייה יורש ואע"פ שגזילה קיימת כדקתני והניח לפניהם פטורין דמשמע דאפילו גזילה קיימת: **מאי איכא למימר.** ליתני גזל והורים אמאי תני גזל ומכר דלא מכר נמי מתוקמא שפיר כיון דבמית גזלן מוקי לה רב ששת: **ועוד קשיא ליה לאביי.** במאי דמוקי לה רב ששת בגזל ומכר והולכך לפרש מפני שאחריותו עליו מפני שאחריותו וחזרת יש למעיד עליו דאיתך שהוא מעיד לו דהיינו לוקח ולא מלינו בגמרא שום אחריותו עליו מפורש כן עליו דלוקח אלא עליו דמוכר מפני שאחריותו של איתך עליו דמוכר והכי הוה ליה למיתני מכר לו בית מכר לו שדה אין מעיד לו עליה מפני שאחרת מכר לו פרה מכר לו טלית מעיד עליה מפני שאינה אחרת לו: **אלא כדרבין בר שמואל.** אתא לאשמועינן ריש דהך בריתא ולא בגזל ומכר מיירי ואע"ג דדינא הכי כדלעיל מיהו בריתא אלא בגזל ומכר קרקע שלו שהיתה משועבדת לבעל חוב ומכרה לוקח זה ואתא אינש מעלמא וקמערער דלא יעיד לו המוכר לוקחא מפני שאחריותו של בעל חוב עליו דמוכר לגבות מקרקע זה והלכך ניחא ליה דמיקו ביד הלוקח דהדר עלה בעל חוב ולא ליהוי מוכר לוה רשע ולא ישלם [מהלים ל:] וכנגד לוקח לא ליהוי לוה רשע שהרי לא באחריות מכר לו והלכך אין מעיד דנוגע בעדות הוא אבל בסיפא מכר לו פרה וטלית לוקח ואתא אינש מעלמא וקמערער מעיד לו מוכר לוקח עליה וכגון שמכרה לו שלא באחריות מפני שאין אחריותו דבעל חוב עליו דלוה ה) המוכר לגבות מטלטלין ששעבד ומכר לאחרים אפילו עשאן אפותיקי לבעל חוב ואח"כ מכרן לאחרים כדרכו ואישתכח דלא נוגע בעדות הוא:

כסתמא

ולוקמה בגזלן משום דקא בעי למיתנא סיפא מכר לו פרה מכר לו טלית א"דדוקא מכר דהוה ליה יאוש ושינוי רשות אבל לא מכר דהדרא ליה לא תנא רישא נמי מכר וסיפא נמי נהי דמייאש מגופיה מדמיה מי מייאש לא צריכא ב"דמית גזלן דתנן ג) הגוזל ומאכיל את בניו והניח לפניהם פטורים מלשלם ולוקמה ביורש הניחא למאן דאמר ג) רשות יורש לאו כרשות לוקח דמי שפיר אלא למאן דאמר רשות יורש כרשות לוקח דמי מאי איכא למימר ועוד קשיא ליה לאביי מפני שאחריותו עליו ואין אחריותו עליו מפני שהיא חוזרת לו ואינה חוזרת לו מיבעי ליה אלא כדרבין בר שמואל ד) דאמר רבין בר שמואל משמיה דשמואל המוכר שדה לחבירו שלא באחריות אין מעיד לו עליה מפני שמעמידה בפני בעל חובו ודוקא בית או שדה אבל פרה וטלית לא מיבעיא

בסתמא

דוקא מבר דהוה ליה יאוש ושינוי רשות. פ"ה וכגון שמכר לאוכן לגזלן שלא באחריות וגרלה דפירש כן משום דאי באחריות הוי שמעון נוגע בעדות דלע"ג דהוי יאוש ושינוי רשות מפיק לה שמעון מלוי כיון דאין שום הפסד לגזלן שיחזור על לאוכן אבל בקרקע (ג) דאיכא יאוש ושינוי רשות הדרא ליה כדפ"ה דאין מועיל יאוש (ד) בקרקע וקשה לר"י דבירושלמי (דכלאים פ"ז) אמר דיאוש מועיל בקרקע דאע"פ שאינה נגזלת מ"מ מהני בה יאוש וגבי עבד משמע בהשולח (גיטין דף לט:) דמהני ביה יאוש אע"ג דאיתקם לקרקע ובשמעתין דסיקריקון (שם דף מח:) אור"י דמוכח נמי כן וגרלה דמייתי שלא נתייאש והוה מצי לפלוגי נמי בפרה וטלית בין לפני יאוש בין לאחר יאוש אלא מילתא דשכיחא נקט דבקרקע אין רגילין להתייאש כשיגזל גזלה שאם לא יוכל להוציאה מידו משום דלא ליים דינא יוציאנה מיד בנו:

ונוקמה ביורש. וא"ת והא יורש אין מעיד לו עליה דהדרא ליה כדאמר בהגחל בתרא (נ"ק דף קיח:) דכל דבר המסויים כגון פרה וטלית חייבין להחזיר מפני כבוד אביהם וי"ל דהא אוקימנא בריש הגחל קמא (שם דף נד:) כשעשה תשובה ולא הספיק להחזיר עד שמת והכא אחירי בלא עשה תשובה: **אלא** כדרבין בר שמואל. ואחירי בריתא דוקא שלא באחריות דאז יכול להעיד על פרה וטלית ומילתא דשמואל אחירי בכל ענין ורבותא נקט אפי' שלא באחריות: עשה

עין משפט
נר מצוה

קלב א ב מי' פט"ז מהל' עדות הל' ג סמג לאוין קט טוש"ע מ"מ סי' לז סעיף ח:
קמ ג מי' פ"ה מהל' גזלה הל' ה סמג עשין עג טוש"ע מ"מ סי' שסא סעיף ז:
קמא ד מי' שם פ"ב הל' ח סמג שם טוש"ע מ"מ שם סעיף ד ומי' שסא סעיף ז ומי' שסב סעיף ג:

רבינו גרשום (המשך)

והניחה ליורשו. ואתי לוי וקא מערער עלה דלא ליזל שמעון ומסהיד לבן ראובן דלאו דלוי היא דקסבר קרקע אינה נגזלת ואין יכול להניחה ליורשיו והדרא לי וכן נמי נוקמא לסיפא ביורש כגון ראובן שגזל פרה וטלית משמעון והורישה לבנו לסהיד ליה שמעון: הא ניחא למאן דאמר רשות יורש לאו כרשות לוקח מגזלן דמי. דלגבי לוקח מגזלן איכא יאוש ושני רשות אחריתי משא"כ גבי יורש דליכא שינוי רשות דרשות יורש כרשות גזלן דמי לא קנאה דאין כאן שינוי רשות מש"ה לא מתוקמא ביורש דאפי' לגבי פרה וטלית לא מצי מסהיד ליה דהוי ליה נוגע בעדות דעדיין לא נפקא מרשותיה דגנזל: אלא למאן דאמר רשות יורש כרשות לוקח דמי. דתשיב שינוי רשות מאי איכא למימר אכתי נוקמה ביורש וגבי רישא להכי אין מעיד אע"ג דקרקע כרשות יורש היא לא הויא שינוי רשו' דקרקע לא ניידא ואינה נגזלת ובסיפא גבי מטלטלי הוי רשות יורש שינוי רשות ולהכי מצי מעיד. תעוד אביי מקשה קושיא אחריתי בהאי שמעתא אי ס"ד כדקאמרת דבגזל ומכר מיירי הבריתא מאי היא דקא"ר רישא מפני שאחריותו עליו ומאי מפני שאין אחריותו עליו דקתני סיפא הכי איבעי ליה למיתני אין מעיד מפני שחוזרת לו לגנזל ומעיד מפני שאינה חוזרת לו בדקאמרת דניחא ליה דהדרא לו אלא מדלא קתני הכי ש"מ דלאו בגזלן ולא ביורש מיירי אלא בדרבין מיירי דאמר רבין בר שמואל כו' מפני שמעמידה האי מעיד בפני בעל חוב שלו שקרקע זו שמכר שלא באחריות היתה משועבדת לבעל חובו ועכשיו כשמכרה שלא באחריות אי אתי מערער וקא מערער לא מצי המוכר לאסהודי ליה משום דניחא לי' דקיימא ברשותיה דלוקח כדי שימצא אותה בעל חוב בידו של לוקח ויגבה אותה ממנו והיינו מפני שאחריותו עליו שאם לא היה מוצא בעל חוב לגבות מן הלוקח היה תחזר עליו.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com